

COLIN RUSHTON

SABOTÉR Z AUSCHWITZU

Inšpiratívny skutočný príbeh britského vojaka,
držaného v zajatí v Osvienčime

COLIN RUSHTON

SABOTÉR Z AUSCHWITZU

Inšpiratívny skutočný príbeh britského vojaka,
držaného v zajatí v Osvienčime

COLIN RUSHTON

SABOTÉR Z AUSCHWITZU

Inšpiratívny skutočný príbeh britského vojaka, držaného v zajatí v Osvienčime

Preložené z anglického originálu: *The Saboteur of Auschwitz: The Inspiring True Story of a British Soldier Held Prisoner in Auschwitz* by Colin Rushton

This edition copyright © Colin Rushton, 2019

First published as *Spectator in Hell* by Pharaoh Press in 1998

Second edition published in 2001 by Summersdale Publishers Ltd

Third edition published in 2007 by Summersdale Publishers Ltd

Fourth revised edition published as *Auschwitz* in 2013 by Summersdale Publishers Ltd

Published by arrangement with Summersdale Publishers Ltd via Livia Stoia Literary Agency

All rights reserved.

Všetky práva vyhradené. Táto publikácia ani žiadna jej časť nesmie byť kopírovaná, rozmnožovaná ani inak šírená bez písomného súhlasu vlastníka autorských práv.

Slovak Edition © Citadella, 2020

Preklad © Ján Dulla, 2020

Redakčná úprava a korektúry: Janka Oršulová

Grafická úprava a obálka: Citadella

Vydalo vydavateľstvo Citadella v roku 2020

ISBN: 978-80-8182-154-7

COLIN RUSHTON

SABOTÉR Z AUSCHWITZU

Inšpiratívny skutočný príbeh britského vojaka,
držaného v zajatí v Osvienčime

„Podmanivé.“
THE GUARDIAN

„Ludské svedectvo o neludzskosti: správa Arthura
Dodda je ďalšou dôležitou časťou dôkazov.“
LEGION, časopis Kráľovskej britskej légie

„Majstrovská správa Colina Rushtona... je mučivým
dodatkom toho, čo verejnosť vie o holokauste.“
časopis SOLDIER

„Je to strhujúci príbeh a je pravdivý.“
BARNES & NOBLE

„Keď si nebudeme pamätať minulosť,
tak si ju zopakujeme. Skutočne výnimočná kniha.“
DEFENCE FOCUS, časopis ministerstva obrany

„Priliehavý opis dejín.“
JEWISH CHRONICLE

„Jednoduché vety dodávajú desivú nevinnosť v zhode
s Arthurovou obyčajnosťou, bojujúcou proti
nepredstaviteľne mimoriadnemu. História bude
za vyrozprávanie Arthurovho príbehu vďačná.“
SCOTTISH LEGION NEWS

Ďalšie knihy tohto autora:

Za bránami pekla

Duch zákopov

OBSAH

- 9   **Podakovania**
- 11   **Úvod**
- 17   **Prvá časť:**
          Arthurov príbeh
- 183   **Druhá časť:**
          Ďalšie správy
- 237   **Tretia časť:**
          Momentky zo svedectiev prednesených pod prísahou
          v Norimbergu
- 253   **Štvrtá časť:**
          Ohlasy na Arthurov príbeh
- 271   **Piata časť:**
          Zaobchádzanie britskej vlády s tými, čo prežili
- 279   **Záver**
- 283   **Register**
          Zoznam obetí z radov vojnových zajatcov Commonwealthu
          pri nálete na Auschwitz 20. augusta 1944
- 293   **Aby sa nezabudlo**

POĎAKOVANIA

Ďakujeme Viedenskej knižnici za poskytnutie fotografií číslo 1 a 2 a Správe Národného archívu a záznamov za fotografiu číslo 5 (referenčné číslo 208-YE-193).

Poďakovanie patrí novinárovi a výskumníkovi Duncanovi Littleovi, za mnohé hodiny, ktoré strávil prehľadávaním Národného archívu kvôli dôležitým podporným faktom, potvrdzujúcim príbeh Arthura Dodda.

Ďakujeme Národnému archívu za to, že nám umožnil odvolať sa kvôli overeniu na ich záznamy, vyše sto míľ políc s viac ako deviatimi miliónmi dokumentov.

Hoci sme sa veľmi usilovali vypátrať súčasných držiteľov autorských práv, vopred sa ospravedlňujeme za všetky neúmyselné opomenutia či nepozornosti a príslušné poďakovania firmám či jednotlivcom radi zaradíme do prípadného ďalšieho vydania tejto publikácie.

ÚVOD

Vlak so škripaním zastavil a posuvné dvere vagóna sa s buchnutím otvorili. Dva tucty mužov v jeho vnútri zdvihli ruky k slnku a postupne vyskakovali z vlaku. Vítal ich zbor povelov od skupinky stráží Wehrmachtu, očakávajúcej ich príchod.

„Bewegen sie! Bewegen! Schnell!“

Muži vytvorili niečo ako formáciu a po niekoľkých hodinách v tme si zvykali na denné svetlo a scenériu pred sebou. Ich očiam sa naskytol pohľad na vidiecky pokoj. Vpravo sa do diaľky vlnili polia so žltou hlinou a naľavo bol romantický nízky porast, dokonalé útočisko pre randiaci pár.

Na dohľad neboli žiadne továrne ani žiadne stopy výstavby. Z miesta, kde stáli, nebolo ani známky po fungovaní nejakého priemyslu. Predošlej noci prešli nemeckú hranicu a teraz usudzovali, že sú zrejme v Poľsku. Ticho sa medzi sebou zhovárajú o novom mieste dospeli k názoru, že ich poslali pracovať na farmu. Z pohľadu väzenských prác to bola dobrá správa; budú mať množstvo čer-

stvého vzduchu a aspoň tam bude dostatok čerstvého ovocia a zeleniny.

Keď Arthur pozrel pozdĺž vlaku, všimol si asi meter od kolajstovky balíkov. Tvorili ich nohavice, košele, sukne a topánky, z nich niektoré očividne patrili malým deťom. Neprebudilo to v ňom väčšiu zvedavosť, nuž sa nad tým veľmi nezamýšľal; nesmierne sa mu ulavilo, že sa nenaplnili jeho najhoršie obavy o cieľ ich cesty.

Po krátkom pochode sa dostali do tábora a ak Arthur pri vstupe do jeho brán pociťoval nejakú predtuchu, tá rýchlo pominula. V oplotenom areáli sa nachádzalo desať drevených barakov. Vojnových zajatcov nahnali do toho najbližšieho, kde ich príjemne prekvapilo, ako je v ňom sucho a čisto. Po bližšej obhliadke objavili rúrky ústredného kúrenia, ktoré viedli po celej dĺžke baraku, pri každom umývadle tečúcu horúcu a studenú vodu a pevné poschodové posteľe, na ktorých boli čisté a vyhovujúce matrace.

Nasledujúce dva týždne sa chlapi zabývali v tom, čo, ako dúfali, bude ich ubytovaním po zvyšnú časť vojny. Na jar v roku 1943 nikto netušil, ako dlho bude ešte trvať.

O týždeň neskôr sa Arthur pomaly prebudil na hluk stráží, dupotajúcich po hlavnej chodbe baraku a udierajúcich pažbami do dverí. V posledných niekoľkých dňoch sa počet britských väzňov v tábore zvýšil z dvoch tuctov na takmer dvesto, no zatiaľ od nich vyžadovali len málo, alebo vôbec žiadnu prácu a boli pomerne dobre živení.

Stráže sa usmievali a zabávali, avšak žiadne priateľstvo v tom nebolo. Dialo sa niečo neblahé a oni mali čoskoro zistiť, o čo ide.

„Der Feiertag endig! Arbeiten sie jetzt!“

Tých s viac ako povrchnou znalosťou jazyka sa opýtali na význam povedaného a Arthur sa dozvedel, že ich posielajú do práce.

Vediac, že táto chvíľa skôr alebo neskôr nastane, muži pokrčili plecami a vychádzali von na nástupište.

Keď sa zoskupili do formácie, viedli ich v pochodovom tvare z tábora a po nespevnenej ceste lesom. Arthur so svojimi druhmi bol vpredu. Cestou narazili na skupinu väzenkýň, ktoré pracovali na jednej strane cesty. Boli to Ukrajinky, ktoré pod pozorným dohľadom niekoľkých ozbrojených strážcov so stočenými bičmi kopali priekopy. V očiach žien bol jasne viditeľný strach a napätie. Pred príchodom sem boli chlapi vo Farasabrine v Taliansku, kde si Arthur vytiahol najnižšiu kartu a prišiel o príležitosť, ktorá sa ukázala ako celkom otvorená ponuka na útek. Teraz uvažoval, ako veľmi to bude ľutovať.

O niekoľko minút neskôr prišli do továrne. Pri okraji cesty dôstojník SS jazdeckým bičíkom kruto a brutálne mlátil asi pätnásťročné mladé dievča. Bezmocne klačala pred ním, obrátená tvárou k prichádzajúcim vojnovým zajatcom, ako stelesnenie údesu. Mala nedbalo vyholenú hlavu a na nej dosekanú kožu. Čerstvé rany, spôsobené nemeckým dôstojníkom, krvácali a z čela na bradu jej stekali malé červené potôčky.

Od pása nahor bola nahá a Arthur podľa jej rebier a vpadnutých líc videl, že už nejaký čas poriadne nejedla. Dôstojník na chvíľu prestal, aby sa nadýchol a dievča zdvihlo hlavu. Vyvalenými očami prosila sadistického netvora pred sebou, aby prestal. Ten sa hlasno zasmial a zakričal na dvoch vedľa stojacich strážcov. Potom pokračoval v nemilosrdnom bičovaní po jej hlave a pleciach.

Na niektorých tomíkov (slangové pomenovanie britských vojakov – pozn. prekladateľa), ktorí to sledovali, to bolo priveľa. Jeden z mládencov poklepal Arthurovi po pleci a vystúpil dopredu. „Podme, chlapi,“ povedal. „Mám už dosť tohto malého sviniara!“

Arthur a traja ďalší ho nasledovali, rozhodne vykročiac smerom k dôstojníkovi SS. Arthur naňho skríkol, aby dievča nechal na pokoji. Dôstojníka, ktorý nebol navyknutý na také spochybňovanie svojej autority, to na chvíľu zaskočilo, no keď sa priblížili, uchopil bič do ľavej ruky a siahol po pištoli. Zároveň zdvihol pušku vojak Wehrmachtu a namieril ju na chlapov. Jeho výkrik ich zastavil.

„*Anhalten sie! Er werde getut!*“

Prekladať asi nebolo potrebné; ak urobia ešte krok, dôstojník ich zastrelí. Medzi oboma Nemcami nepanovalo žiadne kamarátstvo. Vojak im to hovoril pre ich vlastné dobro.

„*Zurückgehen sie!*“

Muži zastali a dôstojník sa na vojaka s puškou usmial. Stále držiac v ruke pištoľ vykročil k tomíkom.

Keďže tým, kto vykríkol, bol Arthur, zastal pred ním a chladne sa mu zahľadel do očí. Dôstojník bol prototypom Hitlerovho árijského Adonisa: vysoký, driečny, plavovlasý, s očami modrými ako oceľ. Arthur sa odvážil opätovať jeho pohľad. Strach, ktorý pociťoval, prehlušil odpor voči tomu mužovi. S pretrvávajúcim cynickým úsmevom dôstojník prikývol a cúvol.

„*Ein anderer Zeit,*“ šepol výhražne Arthurovi. „Inokedy.“

Arthur nepochyboval, že sa už čoskoro znova stretnú. Štekavé rozkazy prikázali mužom vrátiť sa späť do zástupu. Znovu sa dajúc do pochodu hľadeli za seba a videli, že ich zásah dievčatu nijako neprospeš. Dôstojník ju teraz mlátil ešte zúrivejšie než predtým. Arthur so skrivenou tvárou zatímal päste. Uvedomoval si, že jediným jej zločinom je to, že je Židovka. Dlho už žiť nebude.

Arthur sa s úľakom prebudil. Telo sa mu triaslo a bol celý spotený. Tá nočná mora bola desivá a veľmi známa. Jedna z mnohých, ktoré

štyridsať rokov zažíval takmer každú noc. Jeho manželka Olwen si na jeho náhle nočné výkriky už dávno zvykla. Bez jediného slova vstala a zišla dolu do kuchyne. O niekoľko minút neskôr sa, ako vždy, vrátila so šálkou čaju a niekoľkými aspirínmi. Na čelo mu priložila octom nasiaknutú látku a šepkala zvyčajné slová útechy.

„Zase tá nočná mora, láska?“

Arthur prikývol. Tentoraz to však bolo ďaleko viac než nočná mora. Vybavila sa mu udalosť, z ktorej sa duševne nikdy nepozviechal. V roku 1943 Arthura zajali a postupne posielali do rôznych táborov pre vojnových zajatcov, až kým ho na takmer dva roky neinternovali kúsok od malého poľského mesta. Po skončení vojny sa o svojich skúsenostiach pokúšal hovoriť. Zistil však, že opísať to, čo videl, je veľmi ťažké. V každom prípade vedel, že by mu len málokto uveril; tam neboli žiadni tomíci, len Židia.

Arthur tam však bol. Tábor sa nachádzal pri krásnej dedine v Hornom Sliezsku, ktorú Poliaci poznajú ako Osvienčim. Nemci jej dali iné meno, ktoré je teraz synonymom pre najzvrátenejšie a najtemnejšie hodiny ľudstva.

Nazvali ju Auschwitz.

PRVÁ ČASŤ

ARTHUROV PRÍBEH

PRVÁ KAPITOLA

Arthur Dodd sa narodil a vyrastal v štvrti Castle mestečka Northwich, ktoré sa nachádza v grófstve Cheshire na rieke Weaver. Prvý manžel jeho matky zahynul vo francúzskych zákopoch počas 1. svetovej vojny a za jeho otca, vojaka z povolania z Cheshireského pluku, sa vydala hneď po Dni príméria. Arthur sa narodil 7. decembra 1919.

Jeho otec bol strohý, odmeraný muž. Na prelome storočí slúžil v búrskej vojne a počas 1. svetovej vojny bol ako seržant v zajatí. Ako rodič bol vo svojom prístupe vojensky strohý a upätý a na Arthura a jeho mladšiu sestru mal len málo času.

V pätnástich rokoch Arthur ukončil školu a vzali ho za strojníckeho učňa v Northwichskej dopravnej spoločnosti. Tam sa naučil šoférovať a pod pozorným, priateľským dohľadom svojho šéfa Harolda Isherwooda začal rozumieť mechanike motora s vnútorným spaľovaním. Za svoju prácu dostával týždenne celkom desať šilingov (päťdesiat pencí).